

Doctor honoris causa

Hans-Werner Eroms
Princípy gramatiky

ISBN: 978-80-8094-509-1

Edícia **Doctor honoris causa**

zv. 13

Hans-Werner Eroms

Princípy gramatiky

Univerzita Konštantína Filozofa

Nitra 2009

© Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre 2009

ISBN 978-80-8094-509-1

EAN 9788080945091

Slávnostná inaugurácia

V galérii osobností slovenskej, ale aj zahraničnej vedy a kultúry, ktorým Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre udelila čestnú vedeckú hodnosť „doctor honoris causa“, sa od 1. decembra 2008 budeme stretať aj s menami významného novátora vo výskume a vývoji metód talianskeho jazyka a vedeckého zakladateľa didaktiky taliančiny ako nematerinského jazyka *Katerina Katerinova* z Univerzity v Perugii (Taliansko) a významného nemeckého lingvistu a iniciátora spolupráce medzi germanistickými katedrami v Passau a Nitre *Hansa-Wernera Eromsa* z Univerzity v Passau (Nemecko).

Slávnostná inaugurácia, ktorá sa už tradične uskutočňuje v aule Univerzity Konštantína Filozofa, bola vhodnou príležitosťou na vyzdvihnutie prínosu ocenených osobností do slovenskej a zahraničnej vedy a kultúry. Na inaugurácii sa zúčastnili významné osobnosti slovenského kultúrneho i spoločenského života.

Vaše Magnificencie, Vaše Spectability, Vaše Honorability,
Vaša Eminencia vážený pán kardinál,
ctení hostia, vážené kolegyne, vážení kolegovia, milí študenti!

Z poverenia Jeho Magnificencie, profesora doktora Libora Vo-
zára, kandidáta vied, rektora Univerzity Konštantína Filozofa
v Nitre, otváram slávnostné zasadnutie Vedeckej rady Univerzity
Konštantína Filozofa v Nitre rozšírené o Vedeckú radu Filozofickej
fakulty, ktoré sa koná pri príležitosti udelenia čestného titulu „doctor
honoris causa“ dvom výnimočným osobnostiam, významným filológ-
om – lingvistom a pedagógom, blízkym spolupracovníkom našej
univerzity:

- profesorovi **Hansovi-Wernerovi Eromsovi**, z Univerzity
v Passau (Nemecko),
- a profesorovi **Katerinovi Katerinovovi**, z Univerzity v Perugii
(Taliansko).

*Honourable Rector, Your Excellences, rectors, deans, vice –
rectors, vice - deans, dear guests, ladies and gentlemen.*

*It is my great honour to open the session of the Scientific
board of Constantine the Philosopher University in Nitra extended
by Scientific Board of Faculty of Arts which is held on the occasion
of awarding the ‘Doctor honoris causa’ degree.*

*I would also like to welcome our dear guests - significant
philologists-linguists and educators:*

-
- *professor Hans-Werner Eroms from University of Passau, Germany*
 - *and professor Katerin Katerinov from University of Perugia, Italy.*

Vážené slávnostné zhromaždenie,

vážené dámy a páni!

Dovoľte mi, v tejto sviatočnej a jedinečnej chvíli, srdečne privítať v aule Univerzity Konštantína Filozofa:

- Jeho Magnificenciu, profesora doktora **Libora Vozára**, kandidáta vied, rektora Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Na dnešnej slávnosti srdečne vítam:

- Jej Honorabilitu, profesorku doktorku **Evu Malú**, kandidátku vied, prorektorku Univerzity Konštantína Filozofa,
- Jej Honorabilitu, docentku doktorku **Ruženu Žilovú**, doktorku filozofie, prorektorku Univerzity Konštantína Filozofa,
- Jeho Honorabilitu, docenta doktora **Miroslava Tvrdoňa**, doktora filozofie, prorektora Univerzity Konštantína Filozofa,
- Jeho Honorabilitu, magistra **Jána Skalku**, doktora filozofie, prorektora Univerzity Konštantína Filozofa,
- Jej Spectabilitu, profesorku doktorku **Zdenku Gadušovú**, kandidátku vied, dekanu Filozofickej fakulty,

-
- Jej Spectabilitu, profesorku doktorku **Gabrielu Porubskú**, kandidátku vied, dekanu Pedagogickej fakulty,
 - Jej Spectabilitu, profesorku doktorku **Evu Sollárovú**, kandidátku vied, dekanu Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva,
 - Jeho Spectabilitu, profesora doktora **Ľubomíra Zelenického**, kandidáta vied, dekana Fakulty prírodných vied,
 - Jeho Spectabilitu, doktora **Attilu Komzsíka**, doktora filozofie, dekana Fakulty stredoeurópskych štúdií.

Ďalej srdečne vítam:

- profesorku **Janku Hečkovú**, kandidátku vied, predsedníčku Akademického senátu Univerzity Konštantína Filozofa,
- doktora **Romana Troška**, kandidáta vied, prodekana Filozofickej fakulty a laudátora dnešnej slávnosti,
- inžinierku **Ľubicu Ehrenholdovú**, kvestorku Univerzity Konštantína Filozofa.

Srdečne vítam Ich Honorability, prodekanov Filozofickej fakulty, Fakulty prírodných vied, Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva, Fakulty stredoeurópskych štúdií a Pedagogickej fakulty.

Je pre nás veľkou čťou, že pozvanie na dnešnú akademickú slávnosť prijali emeritní rektori, dekani a doktori honoris causa Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre:

-
- Jeho Spectabilita, profesor inžinier **Jozef Pastier**, kandidát vied, dekan emeritus,
 - Jeho Spectabilita, profesor doktor **Michal Soták**, doktor vied, dekan emeritus,
 - Jeho Spectabilita, profesor doktor **Ondrej Šedivý**, kandidát vied, dekan emeritus,
 - Jeho Magnificencia, profesor doktor **Peter Liba**, doktor vied, rektor emeritus,
 - Jeho Magnificencia, profesor doktor inžinier **Daniel Kluva-nec**, kandidát vied, rektor emeritus,
 - doctor honoris causa **Ladislav Ťažký**.

Vážené slávnostné zhromaždenie,
je pre nás mimoriadnym potešením privítať

- profesora **Ernsta Strucka**, viceprezidenta Univerzity v Passau.

V aule Univerzity Konštantína Filozofa si dovoľujem čo naj-srdečnejšie privítať našich vzácných hostí – predstaviteľov slo-venských univerzít, ktorí prijali pozvanie na našu akademickú sláv-nosť:

- Jeho Magnificenciu, profesora inžiniera **Mikuláša Látečku**, doktora filozofie, rektora Slovenskej poľnohospodárskej univerzi-ty v Nitre,

-
- Jeho Magnificenciu, profesora doktora **Eduarda Kostolanského**, kandidáta vied, rektora Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave,
 - Jeho Magnificenciu, brigádneho generála, docenta inžiniera **Miroslava Kelemena**, doktora filozofie, rektora Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši,
 - Jeho Magnificenciu, docenta inžiniera **Miroslava Mečára**, kandidáta vied, rektora Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka v Trenčíne,
 - Jeho Magnificenciu, docenta magistra umenia **Matúša Olhu**, rektora Akadémie umení v Banskej Bystrici,
 - Jeho Magnificenciu, profesora **Tadeusza Zasepu**, doktora filozofie, rektora Katolíckej univerzity v Ružomberku,
 - Jeho Honorabilitu, docenta doktora **Andreja Filipeka**, doktora filozofie, prorektora Trnavskej univerzity v Trnave,
 - Jeho Honorabilitu, docenta inžiniera **Ľubomíra Striešku**, kandidáta vied, prorektora Ekonomickej univerzity v Bratislave,
 - Jeho Honorabilitu, docenta doktora **Jaroslava Hinšta**, kandidáta vied, prorektora Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave,
 - Jej Honorabilitu, docentku doktorku **Annu Danihelovú**, doktorku filozofie, prorektorku Technickej univerzity vo Zvolene,

-
- Jej Honorabilitu, profesorku inžinierku **Veroniku Stoffovú**, kandidátku vied, prorektorku Univerzity Jánosa Selyeho v Komárne,
 - Jej Honorabilitu, docentku doktorku **Alenu Pavlíčkovú**, doktorku filozofie, prorektorku Vysokej školy v Sládkovičove,
 - Jeho Honorabilitu, profesora inžiniera **Stanislava Kmeťa**, kandidáta vied, prorektora Technickej univerzity v Košiciach,
 - Jeho Honorabilitu, profesora doktora **Juraja Černáka**, kandidáta vied, prorektora Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach,
 - Jeho Honorabilitu, profesora inžiniera **Jána Supuku**, doktora vied, prorektora Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre,
 - Jeho Honorabilitu, profesora inžiniera **Vladimíra Rataja**, doktora filozofie, prorektora Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre.

Naše pozvanie prijali aj dekaní fakúlt Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre:

- Jeho Spectabilita, profesor inžinier **Daniel Bíro**, kandidát vied, dekan Fakulty agrobiológie a potravinových zdrojov,
- Jeho Spectabilita, profesor inžinier **Jozef Bulla**, doktor vied, dekan Fakulty biotechnológií a potravinárstva,
- Jeho Spectabilita, docent inžinier **Karol Kalúz**, kandidát vied, dekan Fakulty záhradníctva a krajinného inžinierstva,

-
- Jeho Spectabilita, profesor inžinier **Vladimír Kročko**, kandidát vied, dekan Technickej fakulty,
 - Jeho Honorabilita, profesor inžinier **Dušan Húska**, doktor filozofie, prodekan Fakulty európskych štúdií a regionálneho rozvoja.

Ďalej si dovoľujem srdečne privítať:

- profesora doktora **Jána Slezáka**, doktora vied, prvého podpredsedu Slovenskej akadémie vied.

Srdečne vítam:

- pani **Elenku Arnaudovú**, zástupkyňu veľvyslanca a riaditeľku Bulharského kultúrneho inštitútu.

Je pre nás ct'ou, že na dnešnej slávnosti môžeme osobitne privítať:

- docenta inžiniera **Jozefa Dvonča**, kandidáta vied, primátora Mesta Nitra,
- pána **Jána Grešša**, riaditeľa Divadla Andreja Bagara v Nitre,
- inžiniera **Miloslava Pisára**, riaditeľa Agrokomplex-Výstavníctvo Nitra, štátny podnik.

Sme radi, že môžeme na dnešnej slávnosti privítať a zároveň predstaviť manželky ctených inaugurantov:

- pani profesorku **Mariu Clotilde Boriosi Katerinov**,
- a pani **Imme Eroms**.

Zároveň si dovoľujem privítať všetkých ďalších predstaviteľov verejného a kultúrneho života nášho regiónu, všetkých priateľov, priaznivcov a podporovateľov našej alma mater.

Vážené slávnostné zhromaždenie,

dôležitosť a vážnosť tejto chvíle, umocňuje aj prítomnosť členov Správnej rady, akademických senátov, vedeckých rád Univerzity Konštantína Filozofa a Fakultnej nemocnice Nitra, prítomnosť všetkých vás, vážené kolegyne a kolegovia, vážení administratívni a technickí pracovníci a milí študenti, ktorí ste prijali pozvanie Jeho Magnificencie, rektora Univerzity Konštantína Filozofa, na slávnosť udelenia čestných titulov „doctor honoris causa“.

Vaša Magnificencia, vážený pán rektor, dovoľujem si Vás požiadať o oboznámenie prítomných s výsledkami rokovania Vedeckej rady a o súhlas k inaugurácii.

I would like to ask the Honourable Rector professor Libor Vozár to present the results from the session of the University Scientific board.

Honorable rector, I would like to ask you to issue your approval to initiate the inauguration ceremony.

Prof. RNDr. Mária Bauerová, CSc.,
prorektorka

Príhovor rektora UKF

Vážené slávnostné zhromaždenie,

je pre mňa veľkou čťou vás informovať, že Vedecká rada Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre na svojom zasadnutí dňa 5. júna 2008 schválila návrh Vedeckej rady Filozofickej fakulty na udelenie titulu „doctor honoris causa“ (Dr.h.c.) dvom významným filológom – lingvistom a pedagógom: profesorovi Hansovi-Wernerovi Eromsovi z Univerzity v Passau v Nemecku a profesorovi Katerinovi Katerinovovi z Univerzity v Perugii v Taliansku.

Profesorovi **Hansovi-Wernerovi Eromsovi** sa titul sa udeľuje za:

- celoživotnú tvorivú vedeckú a pedagogickú prácu v oblasti nemeckej jazykovedy a významný prínos na formovaní aktuálnych trendov moderného lingvistického myslenia v širokom medzinárodnom kontexte,
- za výraznú osobnú angažovanosť pri rozvíjaní dlhoročnej spolupráce medzi Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitre a Univerzitou v Passau.

Profesorovi **Katerinovi Katerinovovi** sa titul udeľuje za:

- za svetové uznanie porovnávacích metód didaktiky vyučovania talianskeho jazyka,
- za prínos k skúmaniu dedičstva sv. Cyrila a Metoda.

Vaša Honorabilita, vážená pani prorektorka, som rád, že Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre môže udeliť titul *doctor honoris causa* takým významným osobnostiam ako je profesor Hans-Werner Eroms a profesor Katerin Katerinov. S neobyčajným zadost'účením a radosťou, dávam z moci svojho úradu súhlas na udelenie čestného titulu „*doctor honoris causa*“ a slávnostnú inauguráciu týmto otváram.

Prof. RNDr. Libor Vozár, CSc.,
rektor

Vážené slávnostné zhromaždenie,
vážené dámy a páni!

V dnešný výnimočný deň Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre udeľuje čestný titul doctor honoris causa profesorovi Hansovi-Wernerovi Eromsovi z Univerzity v Passau, významnému nemeckému lingvistovi – germanistovi, osobnosti vzácnjej a výnimočnej, ktorá významne prispela k rozvoju germanistiky na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a ktorá bola iniciátorom spolupráce medzi germanistickými katedrami na oboch univerzitách v Passau a v Nitre. Udelenie čestného titulu doktor honoris causa je prejavom úcty a uznania celej akademickej obce našej alma mater za jeho celoživotnú vedeckú a pedagogickú prácu.

Vážené slávnostné zhromaždenie,
vážené dámy a páni!

Z poverenia Jeho Magnificencie, profesora doktora Libora Vozára, kandidáta vied, rektora Univerzity Konštantína Filozofa, prosím Jeho Honorabilitu, doktora Romana Trošoka, kandidáta vied, prodekanu Filozofickej fakulty, o slávnostné laudácio.

On behalf of the Honourable Rector, I would like to ask the Vice - Dean of the Faculty of Arts – doctor Roman Trošok to present the festive laudatio on professor Eroms.

Prof. RNDr. Mária Bauerová, CSc.,
prorektorka

Slávnostné laudatio

Vaša magnificencia, vážený pán rektor,
vážený pán profesor Eroms,
vážená pani Eromsová,
vážení hostia,
vážení prítomní!

Nový nositeľ čestného titulu doctor honoris causa Univerzity Konštantína filozofa v Nitre profesor Dr. Hans-Werner Eroms je významný nemecký lingvista a vynikajúci vysokoškolský pedagóg. Narodil sa 23. júla 1938 v Hannoveri na severe Nemecka. Na území dnešnej spolkovej krajiny Dolné Sasko prežil detstvo a mladosť, školskú dochádzku završil zložením maturitnej skúšky na Gymnáziu v Bad Gandersheime v roku 1958. Po maturite študoval históriu a germanistiku na univerzitách v Marburgu, Mníchove a Göttingene. V roku 1966 zložil na univerzite v Marburgu štátne skúšky a na tej istej univerzite začal u profesora Wenera Schrödera doktorandské štúdium. Doktorskú dizertáciu *„Pojem radosti v diele Hartmanna von Aue“* (*„Vreude bei Hartmann von Aue“*) obhájil v roku 1969. Možno je to prekvapujúce pre mnohých, ktorí poznajú profesora Eromsa ako jedného z najprofilovanejších teoretikov súčasného nemeckého jazyka, že sa vo svojej prvej vedeckej práci venoval téme z historickej jazykovedy, ba dokonca istým spôsobom prepojenej na literárnovedné aspekty, pretože Hartmann von Aue bol jedným

z hlavných predstaviteľov dvorného stredovekého eposu. Chceme však poznamenať, že k nemeckej germanistickej tradícii patrilo a patrí, že historickolingvistický, ba presnejšie mediavistický základ sa pokladal za samozrejmu vstupnú bránu do germanistického bádania.

Po obhajobe odišiel profesor Eroms do Rezna (Regensburgu) a pôsobil tam na Katedre nemeckej jazykovedy ako asistent do roku 1977. Na univerzite v Rezne sa habilitoval v roku 1977 prácou „*Valencia pády a predložky*.“ („*Valenz, Kasus und Präpositionen*.“). Táto práca predstavuje jednu zo zásadných a najfundovanejších teoretických prác zo závislostnej syntaxe v Nemecku vôbec.

V roku 1978 získal mimoriadnu profesúru na poprednej Vestfálskej Wilhelmovej Univerzite v Münsteri, univerzite s vynikajúcou germanistickou tradíciou. Už o rok sa však sťahoval na juh do Bavarska, kde v roku 1979 prijal miesto riadneho profesora na Katedre nemeckej jazykovedy na novozriadenej Univerzite v Pasove. Tejto univerzite na hraniciach Nemecka, Rakúska a Česka,

a ktorá je z nemeckých univerzít najbližšie aj k Slovensku, zostal ver-ný až do svojho odchodu do dôchodku v roku 2003. V historickom Pasove, biskupskom sídle od roku 722 so spoluzakladateľom

Sv. Bonifáciom – vybudoval profesor Eroms excelentné lingvistické pracovisko s vynikajúcim medzinárodným menom, na ktorom začínal svoju vedeckú púť alebo na ňom pôsobil nie jeden významný súčasný germanista.

Na nemeckých, a nielen nemeckých, lingvistických katedrách sme mohli evidovať od 60. rokov minulého storočia situáciu, keď prevaha a vplyv generatívnej gramatiky sa zväčšoval a aj tlak na jej ďalšie presadzovanie bol enormný. Bolo len málo katedrií, ktoré tomuto tlaku odolali, a jednou z nich bola germanistika v Pasove. Pasovská germanistika nebojovala proti generatívnej gramatike – aj tak by to bol márný boj –, ale primárne vychádzala zo závislostného (dependenčného) gramatického modelu, ktorý sa ako druhý najdôležitejší vyvinul zo štrukturalistického odkazu Ferdinanda de Saussura.

Počas 25 ročného vedenia katedry nemeckej jazykovedy vychoval profesor Eroms viac ako dvadsať doktorandov, organizoval niekoľko vedeckých sympózií, pripravil do tlače niekoľko publikácií a zborníkov. Predovšetkým zástancovia závislostnej syntaxe sa k nemu utiekali, aj z už vyššie spomenutých príčin. Profesor Eroms zastával aj rôzne akademické funkcie, v rokoch 1988 – 1990 vykonával funkciu dekana Filozofickej fakulty Univerzity v Pasove. Bol a je členom rôznych významných vedeckých grémií, či už ide o člena Vedeckej rady a Kuratória Ústavu nemeckého jazyka v Mannheime, najvýznamnejšej celonemeckej vedeckej inštitúcie skúmajúcej nemecký jazyk, ďalej bol členom Vedeckej rady Univerzity v Mannheime, voleným členom Nemeckej vedeckej spoločnosti (Deutsche

Forschungsgemeinschaft), zastával rôzne funkcie v Nemeckej akademickej výmennej agentúre (DAAD) vrátane dôležitej funkcie predsedu Rady pre germanistiku (1998-2002).

Ako hosťujúci profesor pôsobil dlhodobejšie na Univerzitách v Oslo, Dubline, Kjóte, Ósake, na známej americkej Univerzite v Stanforde a na slávnej Collége de France. Okrem toho navštívil pri príležitosti rôznych kongresov a vedeckých sympózií viac ako dvadsať krajín na troch kontinentoch. V akademických rokoch 2004/2005 a 2008/2009 bol hosťujúcim profesorom na Filozofickej fakulte UKF. V roku 2002 mu bola udelená ako 24. laureátovi cena Konrada Dudena, jedno z najvýznamnejších ocenení v spoločenských vedách v Nemecku.

Špeciálna oblasť jeho bádateľskej činnosti je súčasný nemecký jazyk a jeho fungovanie v rôznych komunikačných rovinách. Univerzitné štúdium absolvoval v období, keď štrukturalizmus prestal už byť predmetom diskusií v rôznych exkluzívnych krúžkoch a presadil sa aj na západoeurópskych univerzitách v plnom rozsahu. Zo štrukturalistických teoretických premís vyšiel aj H.-W. Eroms, a musíme doplniť, že nielen jednosmerne „závislostne“ orientovaný, lebo počas skoro desaťročného pôsobenia na Univerzite v Rezne sa intenzívne zaoberal aj generatívnou gramatikou a rozpracoval princípy hĺbkovej a povrchovej štruktúry syntaktických konštrukcií na podmienky nemeckého jazyka. Už spomenutá habilitačná práca vychádza z teoretickej bázy závislostného gramatického modelu, ale aj v nej sa stretávame s metodologickým postulátom profesora Eromsa

potvrdzujúcim prekryvanie lingvistických teoretických koncepcií a modelov. Centrom jeho výskumu je v duchu závislostných premís sloveso a jeho schopnosť viazať na seba ďalšie syntaktické komponenty. Sloveso je veľmi komplexný slovný druh, v ktorom sa spája viacero funkcií, sloveso predstavuje organizačné centrum vety a má rozhodujúci vplyv na jej stavbu a štruktúru. Komplementary sú valenčne podmienené a lexikálne predznačené satelity slovesa, ktoré nesú systémový charakter. Suplementy naopak sú síce od slovesa závislé, nie sú však ním determinované.

V popredí výskumných projektov pasovskej katedry stojí v súčasnosti štruktúrovanosť verbálnej časti slovnej zásoby dnešnej nemčiny z hľadiska aktuálnych zmien v používaní jazyka. Komu-

nikatívno-pragmatický aspekt zameraný na užívateľov jazyka, na analýzu konkrétnych jazykových prejavov zatrietil síce niektoré systémové bádateľské priority, ale otvoril doteraz málo preskúmanú oblasť, ktorá dopĺňa výskum fungovania jazyka ako prostriedku komunikácie.

Profesor Dr. H.-W. Eroms vydal doteraz sedem vedeckých monografií a vyše 200 vedeckých štúdií. K významným publikáciám okrem už vyššie spomenutých patria jeho monografie „*Syntax nemeckého jazyka*“, „*Štylistika nemeckého jazyka*“, ako aj dvojzväzková publi-

kácia „*Dependencia a valencia*“ (vydaná v roku 2003), ktorá vznikla ako výsledok širokej medzinárodnej spolupráce s poprednými lingvistami zaoberajúcimi sa problematikou závislostnej gramatiky. Nedá mi nespomenúť aj tri, síce menšie, ale o to dôležitejšie štúdie, ktoré autorovi zaručili miesto na germanistickom Olympe. Sú to: „*O konverzii datívnych syntagiem*“ („*Zur Konversion der Dativphrasen*“ z roku 1979), „*Nová dependenčná gramatika nemčiny*“ („*Eine reine Dependenzgrammatik für das Deutsch*“) z roku 1985, v ktorej predstavil svoj dependenčný, v germanistickej komunite veľmi diskutovaný model. Ďalšou je významná historická štúdia „*Nemecký pasív z historického hľadiska*“ („*Das deutsche Passiv in historischer Sicht*“) z roku 1992.

Druhou lingvistickou oblasťou, ktorá bola a je aj v súčasnosti v popredí jeho vedeckého záujmu profesora Eromsa, je dialektológia. Stál na čele autorského kolektívu, ktorý vypracoval unikátny sedemzväzkový „*Jazykový atlas dialektov Dolného Bavorska*“. Na projekte pracoval skúsený lingvistický tím pod jeho vedením dvanásť rokov. Je zodpovedný redaktor lingvistického časopisu *Deutsche Sprache* (Nemecký jazyk).

Profesor H.-W. Eroms inicioval začiatkom 90. rokov široko koncipovanú spoluprácu medzi germanistickými katedrami v Pasove

a Nitre, ktorá vyústila do podpísania partnerskej zmluvy medzi Univerzitou v Pasove a Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitre v roku 1998.

Profesor Eroms je ženatý, je otcom dcéry a dvoch synov. K jeho záľubám patrí hudba, hrá na husliach a na viole da gamba, je aktívnym členom pasovského speváckeho kolégia. Je to mimoriadne čínorodý a skromný človek, je zásadový a cieľavedomý, ale vždy aj ústretový a férový.

Werter Professor Eroms, beim Blick auf die vielen Aktivitäten Ihrer wissenschaftlichen und pädagogischen Laufbahn müsste es jedem Laudator schwer fallen, die wichtigsten zu erwähnen. Hoffentlich ist es mir gelungen. Ich möchte Ihnen zur Verleihung des Ehrentitels doctor honoris causa unserer Universität sehr herzlich gratulieren. Die Verleihung ist Ausdruck der tiefen Anerkennung und Würdigung Ihres bedeutenden Beitrages zur Weiterentwicklung des linguistischen Gedankengutes und Ihres persönlichen Engagements in der Aufnahme und im Ausbau der partnerschaftlichen Beziehungen zwischen unseren Universitäten. Wir, die Nitraer Kollegen und Studenten der Germanistik sowie viele Linguisten von anderen slowakischen Universitäten, sind aufrichtig froh, dass wir Sie kennengelernt haben und mit Ihnen so eng zusammenarbeiten konnten. Ich wünsche Ihnen im Namen der germanistischen Kollegenschaft viel Gesundheit, Optimismus und neue Pläne für die Zukunft.

PhDr. Roman Trošok, CSc.,
prodekan FF UKF

Ďakujem Jeho Honorabilite, doktorovi Romanovi Trošokovi, kandidátovi vied, prodekanovi Filozofickej fakulty za slávnostné laudácio.

Prosím Jej Honorabilitu, profesorku doktorku Evu Malú, kandidátku vied, prorektorku Univerzity Konštantína Filozofa a promotorku dnešnej slávnosti, aby v zmysle našich akademických a univerzitných zvyklostí vykonala slávnostný akt inaugurácie.

I would like to ask the Promoter of the present ceremony, professor Eva Malá, the vice-rector at Constantine the Philosopher University in Nitra, to proceed with the inauguration ceremony.

Prof. RNDr. Mária Bauerová, CSc.,
prorektorka

Slávnostný sľub inauguranta

Summum consilium Universitatis Constantini Philosophi Nitriensis non ignorans, quantum tu, vir clarissime et eminentissime, qui operis tuis cum ingenio ac sollertia factis, quibus studium linguisticae Germanicae et artem eiusdem disciplinae docendae auctus est nec non magna ope tua, qua societatem et cooperationem Universitatis nostrae Nitriensis cum Universitate Passoviensi adjuvisti, de lumine sapientiae salutifero totum terrarum per orbem propagando meritis sis.

Hoc consilium in conventu suo solemni habito communi applausu decrevit, ut Tu, Excelencia Hans Werner Eroms in numerum doctorum scientiarum et artium honoris causa recipereris.

Quod consilii nostri consultum cum summa Rei Publicae Slovacae potestate confirmatum esset, a te, vir eminentissime, petimus, ut in hoc consessu sollemni summum illum et unicum, quo te Universitas studiorum nostra ornare potest, honorem accipias.

Prius autem sponsio sollemnis tibi suscipienda est.

Spondebis igitur:

Primum, te huius Universitatis, in qua summum in scientiis gradum ascenderis, piam perpetuo memoriam habiturum eique auctoritate auxilio consiliis tuis numquam defuturum? Dein, scientiarum studia, sicut adhuc facere semper consuevisti, provehere non desitutum, ut veritas propagetur et lux eius, qua salus generis humani continetur, terrarum orbem illustret?

Haec Tu ex animi Tui sententia spondebis ac polliceberis?

H a n s - W e r n e r E r o m s

SPONDEO AC POLLICEOR

Itaque iam nihil impendit, quominus honores, quibus Te senatus Constantini Philosophi Universitatis Nitriensis ornare cupit, Tibi impertiamus.

Ergo ego promotor legitime constitutus, TE, Excelencia Hans Werner Eroms, vir doctissime, SCIENTIARUM PHILOSOPHICARUM doctorem honoris causa creo, creatum renuntio, omniaque doctoris

scientiarum iura et privilegia in Te confero, cuius rei in fidem hoc
diploma Universitatis sigillo firmatum Tibi in manus trado.

Vážené slávnostné zhromaždenie,
vážené dámy a páni!

Z poverenia Jeho Magnificencie, rektora Univerzity Konštantína Filozofa si dovoľujem v mene Vedeckej rady Univerzity Konštantína Filozofa, Vedeckej rady Filozofickej fakulty, v mene celej akademickej obce, čo najsrdečnejšie zablažovať profesorovi Hansovi-Wernerovi Eromsovi k udeleniu čestného titulu doctor honoris causa Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Vážený pán profesor, prosím Vás o inauguračný príhovor.

On behalf of all members of this ceremony, let me congratulate professor Hans- Werner Eroms on being awarded the degree Doctor Honoris Causa at Constantine the Philosopher University in Nitra.

Ladies and gentlemen, I would like to give the floor to Doctor Honoris causa professor Hans-Werner Eroms to give his inauguration speech.

Prof. RNDr. Mária Bauerová, CSc.,
prorektorka

Principles in Grammar

Recently we had in Germany a series of conferences and symposiums bearing the title „How much grammar does one need?“ I counted more than three dozen events. The question led to hot discussions and to controversial views. I'll quote just one negative example: “Non-native speakers regard grammar normally as a necessary evil, as a means for the actual purpose: the literature and culture of the target language.” (Eva Breindl).

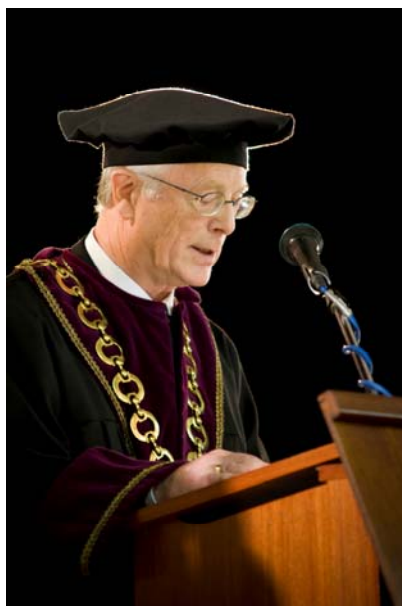
Already at school many of us had an aversion against grammar. And consequently the head of the grammar department at the Institute of German Language, my colleague Gisela Zifonun, has put the question: “Where did linguistics fail that grammar has such a negative image at school and elsewhere?”

Of course there is no simple answer to this. But it is evident that the situation is not as bad as it seems when we look closer and especially when we consider which tasks grammar has and what a highly interesting field of research grammar is. And that's what grammar is indeed and has been (since) long. But while grammar in conventional school training was tied mainly to rules and correctness, grammar and especially syntax are now regarded as devices of arrangement of units not only in language but in a general way. This has led to a swing-up of linguistics, a veritable boom, which resulted in a much higher ranking of linguistics altogether.

With Generative transformational grammar, founded by the mathematician Noam Chomsky, syntax has been regarded as the discipline which generates and analyses every sentence of one specific language and only these sentences.

But Chomsky and his followers were nevertheless traditional grammarians as they shared the long-established assumptions of the subject-predicate-structure of the sentence, and so they soon led grammar into a dead end: The rules grew more and more complicated as more and more facts had to be considered.

And yet important parts of language were not comprised in grammatical account, above all intonation. It is intonation by which we distinguish the sentence-types, which are so important in discourse. For instance to mark a question we raise the voice. And this minimal device is sufficient to mark a question. Furthermore we mark the focus of the message by stressing the peak syllable in a sentence. By varying the intonation we specify the relevance of minor parts of the message. All those attitudes are signalled by our voice. And yet nearly all grammarians understand

these most important categories only as additional or correcting items.

Yet such on first sight non-essentials belong into the generative part. They are components of grammar.

But if we integrate all these components into syntax, would this not lead to even more complicated and more opaque rules, and would grammar not become still less teachable and learnable?

Again it was the Generative grammar that cut the „Gordian knot“ of growing complexity of rules and components by developing a new idea. This was the idea of grammatical minimalism. Grammatical minimalism is a device to reduce the amount of rules to a minimal necessary quantity.

To be able to manage the infinite varieties in any domain with a minimal set of rules is the distinguishing feature of minimalism, which goes far beyond linguistics. In fact minimalism is an international trend in culture anywhere. And we can claim that linguistics participate here from developments in art, architecture, literature and music. A parallel even to natural science can be discerned: in nuclear physics for instance on the one hand the amount of elementary particles discovered constantly rises; on the other hand natural scientists as well as linguists try to cover everything with a set of rules as small as possible.

So in linguistics it is consequent to restrict grammar to few but fundamental principles.

And this is my second keyword: the principles. Principles can be seen as the fundamental rules by which language is organized. The idea of principles arose in different linguistic schools, not only in generative grammar.

I am thinking here in the first place of the principle of valency, which is used right here in Nitra at the UKF by my colleagues in theoretical as well as in practical language work. And I myself use this concept since long as well. What is to be understood by valency?

At first we see that here again we find a loan from other disciplines of science: The notion of valency was developed in chemistry. As a specific element binds other elements in different quantity and different quality, so the verb in a sentence binds other linguistic elements as complements.

This idea was developed above all by the brilliant French grammarian Lucien Tesnière.

Tesnière as the discoverer of the principle of valency has integrated this principle into a most fitting syntactical conception, the dependency grammar. This outline assumes that the sentence is constructed in a hierarchic way – and here we have another principle of grammar. While traditional grammar and generative grammar as well assume that the sentence is joined together out of its constituents, dependency grammar claims that there is a starting point as nucleus of the sentence, i.e. the finite verb. Starting with the nucleus, all elements are bound without any gaps. The hierarchic principle of binding is a true minimalist principle and it obeys the

mathematical principle of recursion, that is the recurrence of identical parts, if we think of the mere formal structure. It is not my aim to go into the details of grammatical description. Instead I would like to pose the question: How can we convey the insight into these principles to our students so that they are able to see the meaning of grammar and how it works?

Again pictures and metaphors can help us: The central verb of a sentence can be seen as the plot of a play. The complements of the verbs can be compared to the actors, the supplements are the requisites and the rest could be named the scenery. And my colleague Hans Jürgen Heringer has found another picture, which promptly sheds light on the function of the verb: “A verb – that is like switching on the light in a dark room. Instantly, there is a whole scene.” Of course we could object that such a metaphorical field is rather vague. But are the Black Holes and the Big Bang, of which the physicists speak, not also metaphors? These metaphors of the world of physicists often wander into our normal world, especially if extreme things have to be named. Our Federal Chancellor Angela Merkel, she herself is a physicist! – lately said during the global financial crisis: “Who knows what black holes will eventually turn up?” We need the pictures and the metaphors in language to be able to communicate across the borders of special panels and we are perfectly right to rely upon an initial comprehension, which can be used as the doorway to a deeper understanding.

With the ideograph of a play the sense and the importance of a sentence is well delineated.

But we have to ask whether in accepting this we come back to conventional descriptions of the sentence. Where is the progress in linguistics and still more generally: How will linguistics proceed?

To begin with the progress: It is to be seen in the fact that we can better understand the functioning of language if we refer to principles. As long as we do not know how language is stored in the brain, how language is processed and referred to, how language is learned and passed on, we have to cope with models. Models are the extended and systematized versions of metaphors and images and again they are the main means in natural science. According to the progress in insights models are improved and help to understand how the complex mechanisms function.

But language as a biological as well as a social phenomenon is not less complicated than physics. Also in this field we are lucky if we can understand the functioning by referring to principles and models.

But how will things develop? Here the actual change in linguistics is yet to come. For even the most modern grammars concentrate on the conventional forms of language. In the light of traditional linguistics language is purified of all contaminations, best to be seen in written language. But we must not forget: Written language is one special form of language, an elaborated one.

Finally I would like to comment a little on this fact. We can see the constraints and limits of linguistics in the fact that nearly all methods of description refer to an assumed linear form of language.

But we have to ask: Is this approach adequate?

In the beginning I said that grammar must not restrict itself to words and their concatenation. Above all it is intonation which must be taken into consideration, too. And I am glad to see that my colleagues here at UKF work in this field, for instance by comparing Slovak and German sentence intonation.

All this requires a different approach to language. In any case we have to make use of a three dimensional format, what I can't outline here in detail. Anyway, not only in the natural sciences, but also in linguistics we have to dismiss mere traditional forms of explanation. And it certainly is a step ahead if we accept that the description of language has to take into account principles like the ones I mentioned above. For these are fundamental means of explaining the functioning of language and will help to appreciate grammar as a most important tool.

Prof. Dr. Hans-Werner Eroms

Princípy gramatiky

(preklad)

V poslednom čase bolo v Nemecku organizovaných niekoľko konferencií a sympózií s názvom: „Aké množstvo gramatiky potrebuje človek ovládať?“

Narátal som viac než tri tucty situácií. Táto otázka vyvolala ostré diskusie a diskutabilné názory. Dovolím si citovať len jeden negatívny príklad: Používatelia jazyka (iného ako materinského) považujú gramatiku za nevyhnutné zlo, ako prostriedok pre konkrétny zámer:

Pre literatúru a kultúru cieľového jazyka.“ (Eva Breindl)

Už počas školskej dochádzky mali mnohí z nás voči gramatike averziu. Nato moja kolegyňa Gisela Zifonun, vedúca katedry lingvistiky Inštitútu nemeckého jazyka, položila túto otázku:

„Na akom mieste lingvistika zlyhala natoľko, že gramatika má na školách a vo všeobecnosti negatívny imidž?“

Na túto otázku samozrejme neexistuje jednoduchá odpoveď. Avšak je zrejmé, že situácia nie je tak zlá, ako sa javí, ak bližšie vezmeme do úvahy úlohu gramatiky a fakt, že jej výskum je veľmi zaujímavý odbor.

Gramatika je ním skutočne už (od...) dlho. Gramatika bola v tradičnej škole spáťá predovšetkým s pravidlami a bezchybnosťou.

Dnes sa gramatika a hlavne syntax považujú za nástroje usporiadania jednotiek nielen v jazykovej, ale aj všeobecnej rovine.

Toto viedlo k lingvistickému rozmachu, ozajstnému vzostupu, čoho výsledkom bolo zaradenie lingvistiky oveľa vyššie.

Pomocou generatívnej gramatiky, ktorú založil matematik Noam Chomsky, sa syntax začala považovať za disciplínu, ktorá utvára a analyzuje každú vetu a iba vety jedného konkrétneho jazyka.

Chomsky a jeho nasledovníci patrili však len k tradičným lingvistom, pretože boli naklonení dlho pretrvávajúcej teórii štruktúry vety „podmet - prísudok“. Tým gramatiku čoskoro dostali do mŕtveho bodu.

Tým, že do úvahy bolo treba brať viac faktov sa pravidlá čoraz viac komplikovali.

Okrem toho boli aj iné zložky jazyka, ktoré do gramatiky zahrnuté neboli. K nim patrí hlavne intonácia. Práve pomocou intonácie rozlišujeme typy viet, ktoré zohrávajú v diskurze dôležitú úlohu. Napríklad na zdôraznenie otázky kladieme hlas vyššie. Tento nepatrný nástroj nám stačí na to, aby sme vyjadrili otázku.

Okrem toho označujeme zmysel výpovede tým, že zdôrazňujeme vo vete prízvučnú slabiku. Striedaním intonácie špecifikujeme dôležitosť sekundárnych častí výpovede. Náš hlas signalizuje každý z uvedených faktorov. Avšak takmer všetci lingvisti považujú tieto najdôležitejšie kategórie len za dodatočné alebo zlepšujúce prvky.

No na prvý pohľad nepodstatné komponenty patria do generatívnej časti. Sú to komponenty gramatiky.

Ak by sme však všetky tieto komponenty integrovali do syntaxe, nevedlo by to rovnako ku komplikovanejším a nejasnejším pravidlám? Neučila a nevyučovala by sa gramatika rovnako ťažko?

Práve generatívna gramatika rozviazala povestný „gordický uzol“ čoraz väčšej zložitosti gramatických pravidiel tým, že objavila gramatický minimalizmus. Gramatický minimalizmus je prostriedok na redukovanie množstva pravidiel na minimálne potrebné množstvo.

Dištinktívnym znakom minimalizmu, ktorý prekračuje hranice lingvistiky, je schopnosť poradiť si s nevyčerpatelnými možnosťami v akejkolvek oblasti, a to pomocou minimálneho množstva pravidiel. Minimalizmus je medzinárodný trend v akejkolvek kultúre. Je možné tvrdiť, že lingvistika má v tomto trende svoj podiel na základe vývoja v umení, literatúre a hudbe. Rovnako aj v prírodných vedách je možné nájsť paralelu: Napríklad v jadrovej fyzike stále narastá počet objavených elementárnych častí, no na druhej strane vedci prírodných vied ako aj lingvisti sa pokúšajú pre všetky javy aplikovať čo najmenší počet pravidiel.

Takže pre lingvistiku z toho vyplýva, že gramatika sa obmedzí len na niekoľko elementárnych pravidiel.

Mojim druhým kľúčovým slovom je preto *princíp*. Princípy možno považovať za základné pravidlá, pomocou ktorých je jazyk usporiadaný. Myšlienka princípov vznikla v rôznych lingvistických školách, nielen v generatívnej gramatike.

Mám tu na mysli predovšetkým princíp valencie, ktorí používajú kolegovia práve tu na UKF v Nitre a ktorí pracujú s jazykom v teoretickej, ako aj praktickej rovine. Ja sám používam túto koncepciu už tiež veľmi dlho. Čo sa však skrýva pod slovom „valencia“?

Pri jeho skúmaní opäť zisťujeme, že toto slovo je prevzaté z inej vednej disciplíny: Pojem valencie bol objavený v chémii. V nej sa špecifický prvok viaže na iný prvok v odlišnej kvantite a kvalite. Rovnako aj v lingvistike sa na sloveso vo vete viažu iné jazykové zložky ako jeho komplementárne zložky.

Túto teóriu najlepšie systematizoval vynikajúci francúzsky lingvista Lucien Tesnière.

Tesnière ako objaviteľ valencie integroval jej princíp do najvhodnejšej syntaktickej koncepcie, ktorou je dependenčná gramatika. Tomuto obrazu zodpovedá koncepcia, že každá veta je zostavená v hierarchii. Tu sa objavuje ďalší princíp gramatiky. Tradičná, ako aj generatívna gramatika vychádzajú zo zásady, že veta je zložená z jednotlivých konštituentov. Dependenčná gramatika je založená na tom, že vždy existuje východiskový bod ako jadro vety (nukleus), ktorým je dokonavé sloveso. Všetky zložky sa vo vete kontinuálne viažu na svoje jadro (sloveso). Hierarchický princíp viazania je skutočný minimalistický princíp, ktorý sa riadi matematickým princípom rekurzie, čo znamená opakovanie identických častí, ak máme na mysli iba formálnu štruktúru. Nechcem tu zachádzať do detailov o gramatickej deskripcii. Namiesto toho by som rád položil nasledovnú otázku: Ako dokážeme našim študentom vysvetliť tieto

princípy tak, aby dokázali pochopiť význam gramatiky a spôsob, akým funguje?

Opäť nám pomôžu obrazy a metafory: Hlavné sloveso vo vete možno vnímať ako dejovú líniu v divadelnej hre. Komplementárne zložky slovesa môžeme prirovnať k hercom, doplnky sú rekvizity a všetko ostatné môžeme nazvať ako kulisy. Môj kolega Hans Jürgen Heringer prišiel s ďalším obrazom, ktorý presne objasňuje funkciu slovesa: „Sloveso je ako zapínanie svetla v tmavej miestnosti, po ktorom sa hneď objavuje celá scéna.“ Mohli by sme samozrejme namietat', že toto metaforické pole je dosť vágne.

Avšak nie sú čierne diery a veľký tresk, o ktorých hovoria fyzici, tiež metafory? Tieto metafory zo sveta fyzikov taktiež často zablúdia do nášho normálneho sveta, a to hlavne vtedy, ak treba pomenovať extrémne veci. Naša spolková kancelárka Angela Merkelová, ktorá je tiež vyštudovaný fyzik, nedávno na margo globálnej finančnej krízy povedala: „Kto vie, čo čierne diery napokon objavia?“ V jazyku potrebujeme obrazy a metafory na to, aby sme sa v špecifickej komunikácii dokázali vyjadriť a je celkom legitímne spoliehať sa na prvotné chápanie, ktoré možno použiť ako vstupný priestor pre hlbšie porozumenie.

Pomocou ideogramu sa správne vymedzí zmysel a význam vety.

Avšak treba si položiť otázku, či sa akceptovaním tejto formy nevrátime späť ku konvenčným deskripciam vety. Kde nastal pokrok v lingvistike? Ba dokonca môžeme povedať všeobecnejšie: Ako lingvistika napreduje?

Ak chceme začať s pokrokom, môžeme uviesť nasledovné: Fungovaniu jazyka môžeme lepšie porozumieť, len ak sa zameriame na princípy. Pokiaľ nebudeme vedieť, ako je jazyk v mozgu uložený, ako sa jazyk spracúva a opisuje, ako sa učí a vyučuje, budeme si musieť vystačiť s modelmi. Modely sú rozšírené a systematizované verzie metafor a obrazov. Ako už bolo povedané, sú veľmi dôležité v prírodných vedách. V závislosti od pokroku v myslení sa modely zdokonaľujú a tým demonštrujú, ako jednotlivé zložité štruktúry fungujú.

Avšak jazyk ako biologický a tiež sociálny fenomén nie je komplikovaný o nič menej, než je fyzika. Rovnako aj v tejto oblasti sme radi, ak dokážeme porozumieť jeho fungovaniu tak, že sa zameriame na princípy a modely.

Ako sa to však bude všetko vyvíjať? Skutočná zmena v lingvistiky ešte len príde. Lebo aj tie najmodernejšie gramatiky sa zameriavajú na konvenčné formy jazyka. Z pohľadu tradičnej lingvistiky je jazyk očistený od všetkých slovných zmiešanín, čo sa dá najlepšie pozorovať v písomnej forme jazyka. Avšak treba mať na zreteli, že písomná forma jazyka je špecifická forma vyjadrovania, ktorá je prepracovanejšia.

Na záver by som rád tento fakt trochu objasnil. Obmedzenia a hranice lingvistiky vidíme v tom, že takmer všetky metódy deskripcie sa vzťahujú na predpokladanú lineárnu formu jazyka.

Tu si však treba položiť otázku: Je táto koncepcia dostatočná?

V úvode som povedal, že gramatika sa nesmie obmedziť na slová a ich reťazové spájanie. Rovnako je potrebné vziať do úvahy predovšetkým intonáciu. Veľmi ma teší, že kolegovia tu na UKF pracujú v tejto oblasti, kde napríklad porovnávajú intonáciu v nemeckej a slovenskej vete.

Toto vyžaduje odlišný prístup k jazyku. V každom prípade musíme používať trojrozmernú štruktúru, ktorú na tomto mieste nebudem detailne opisovať. Rovnako však nielen v prírodných vedách, ale aj v lingvistike musíme vylúčiť tradičné formy výkladu. Ak teda akceptujeme to, že deskripcia jazyka musí zohľadniť už spomínané princípy, budeme o krok vpred. Lebo princípy sú základné prostriedky výkladu fungovania jazyka, ktoré pomôžu považovať gramatiku za jeho najdôležitejší nástroj.

Prof. Dr. Hans-Werner Eroms

Q. B. F. F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS REI PUBLICAE SLOVACAE

CONSTANTINI PHILOSOPHI UNIVERSITAS NITRIENSIS
ET NOS RECTOR MAGNIFICUS, ORDINIS PHILOSOPHICI DECANUS
PROMOTORQUE RITE CONSTITUTUS
LECTURIS SALUTEM.
SENATUS CONSTANTINI PHILOSOPHI UNIVERSITATIS NITRIENSIS
ANTIQUUM AC LAUDABILEM MOREM MAIORUM SEQUENS
AC VIROS IN COGNITIONE RERUM INDAGANDA SAGACISSIMOS
LITTERISQUE ET OPERIBUS SUIS PRAECIPUOS,
QUI DE DOCTRINA EXPOLIENDA ET HUMANITATE PROMOVENDA
MIRUM IN MODUM MERITI SUNT, HONORIBUS ACADEMICIS
ORNARE CUPIENS,
IN CONVENTU SUO LEGITIMO
COMMUNI CONSENSU DECREVIT, UT VIR EMINENTISSIMUS
HANS WERNER EROMS
HONORIS CAUSA
IN CONSTANTINI PHILOSOPHI UNIVERSITATE NITRIENSI IN
DOCTORUM SCIENTIARUM NUMERUM RECIPERETUR.
QUOD SENATUS UNIVERSITATIS CONSULTUM
CUM A SUMMA REI PUBLICAE SLOVACAE CONFIRMATUM ESSET,
NOS HUNC VIRUM PERILLUSTREM,
PRO TOTIUS VITAE EIUS OPERIS CUM INGENIO AC SOLLERTIA
FACTIS,
QUIBUS STUDIUM LINGUISTICAE GERMANICAE
ET ARTEM EIUSDEM DISCIPLINAE DOCENDAE AUCTUS EST
ET INSIGNI MODO CURSUM NOVUM SCIENTIAE LINGUISTICAE
RESPECTU INTERNATIONALI HABITO EXPEDIVIT
AEQUE AC PRO MAGNA EIUS OPE, QUA SOCIETATEM ET
COOPERATIONEM
UNIVERSITATIS CONSTANTINI PHILOSOPHI NITRIAE
CUM UNIVERSITATE PASSAVIENSI ADIUVIT,
SCIENTIARUM PHILOSOPHICARUM DOCTOREM
CREAVIMUS CREATUMQUE RENUNTIAMUS AC OMNIA, QUAE
HUNC HONOREM SEQUUNTUR,
IURA ET PRIVILEGIA IN EUM CONTULIMUS
IN CUIUS REI FIDEM HASCE LITTERAS MAIORE UNIVERSITATIS
SIGILLO SANCIENTAS CURAVIMUS

DATUM NITRIAE DIE PRIMO MENSIS DECEMBRIS ANNO MMVIII

**Návrh na udelenie čestného titulu „doctor honoris causa“
prof. Dr. Hans-Wernerovi Eromsovi**

(Dokument)

Prof. Dr. Hans-Werner Eroms, významný nemecký lingvista, sa narodil 23. júla 1938 v Hannoveri. Študoval v Marburgu, Mnichove a Göttingene. Svoju vedeckú dráhu otvoril doktorskou dizertáciou „Pojem radosti v diele Hartmanna von Aue“ (Vreude bei Hartmann von Aue), ktorú obhájil v roku 1969 v Marburgu. Do roku 1977 pôsobil na Univerzite v Regensburgu, kde sa v roku 1977 habilitoval prácou „Valencia, pády a predložky“ (Valenz, Kasus und Präpositionen). V roku 1978 získal mimoriadnu profesúru na Vestfálskej Univerzite v Münsteri a v roku 1979 prijal miesto riadneho profesora na Katedre nemeckej jazykovedy na novozriadenej Univerzite v Passau. Univerzite na hraniciach Nemecka, Rakúska a Česka zostal verný až do svojho odchodu na dôchodok v roku 2003. V historickom Passau vybudoval excelentné lingvistické pracovisko s vynikajúcim medzinárodným menom, v ktorom boli rovnomerne zastúpené tradičná, závislostná i generatívna gramatika. Nie jeden významný súčasný germanista začínal svoju vedeckú púť na tomto pracovisku a práve u profesora Eromsa.

Profesor Eroms pôsobil v rôznych akademických funkciách, v rokoch 1988 – 1990 vykonával funkciu dekana Filozofickej fakulty Univerzity v Passau. Bol členom rôznych významných vedeckých grémií, či už išlo o člena Vedeckej rady a Kuratória Ústavu nemeck-

kého jazyka v Mannheime, najvýznamnejšej celonemeckej vedeckej inštitúcie skúmajúcej nemecký jazyk, ďalej bol členom Vedeckej rady Univerzity v Mannheime, voleným členom Nemeckej vedeckej spoločnosti (Deutsche Forschungsgemeinschaft), zastával rôzne funkcie v Nemeckej akademickej výmennej agentúre (DAAD) vrátane dôležitej funkcie predsedu Rady pre germanistiku (1998 - 2002).

Ako hosťujúci profesor pôsobil dlhodobejšie na Univerzitách v Oslo, Kjóte, Osake na Univerzite v Stanforde a na slávnej Collège de France. Okrem toho navštívil pri príležitosti rôznych kongresov a vedeckých sympózií viac ako dvadsať krajín na troch kontinentoch. V roku 2002 mu bola udelená cena Konrada Dudena, jedno z najvýznamnejších ocenení v spoločenských vedách v Nemecku.

Univerzitné štúdium absolvoval v období, keď štrukturalizmus prestal už byť predmetom diskusií v rôznych exkluzívnych krúžkoch a presadil sa aj na západoeurópskych univerzitách v plnom rozsahu. Zo štrukturalistických teoretických premís vyšiel aj H.-W. Eroms. Počas skoro desaťročného pôsobenia na Univerzite v Regensburgu sa intenzívne zaoberal generatívnou gramatikou a rozpracoval princípy hĺbkovej a povrchovej štruktúry syntaktických konštrukcií na podmienky nemeckého jazyka. Jeho habilitačná práca vychádza z teoretickej bázy závislostného gramatického modelu a predstavuje jednu zo základných teoretických prác zo závislostnej syntaxe v Nemecku vôbec. Aj v tejto práci možno vidieť metodologické krédo profesora Eromsa potvrdzujúce prekrývanie lingvistických teoretických koncepcií a modelov. K ďalším významným publikáciám patrí jeho mo-

nografia *Syntax nemeckého jazyka* z roku 2000 a dvojzväzková publikácia *Dependencia a valencia*, ktorá vznikla ako výsledok širokej medzinárodnej spolupráce s poprednými lingvistami zaoberajúcimi sa problematikou závislostnej gramatiky.

Druhou lingvistickou oblasťou, ktorá bola a je v popredí jeho vedeckého záujmu, je dialektológia. Stál na čele autorského kolektívu, ktorý vypracoval unikátny 7 zväzkový jazykový atlas dialektov Dolného Bavorska. Na projekte pracoval skúsený lingvistický tím dvanásť rokov. Prof. Dr. Hans-Werner Eroms vydal doteraz osem vedeckých monografií a vyše 300 vedeckých štúdií.

Profesor Hans-Werner Eroms inicioval začiatkom 90 rokov široko koncipovanú spoluprácu medzi germanistickými katedrami v Passau a Nitre, ktorá vyústila do podpísania zmluvy o partnerských vzťahoch medzi Univerzitou v Passau a Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitre.

Proposal for honorary degree awarding

„doctor honoris causa“

prof. Dr. Hans-Werner Eroms

(Document)

The prominent German linguist Prof. Dr. Hans-Werner Eroms was born on 23 July 1938 in Hannover. He studied in Marburg, Munich and Göttingen. His professional academic career started in Marburg in 1969 with the defence of his dissertation thesis entitled *The Notion of Happiness in the Works of Hartmann von Aue* (Freude bei Hartmann von Aue). He started to work at the University of Regensburg where he obtained habilitation qualification for his habilitation thesis entitled *Valency, Case and Prepositions* (Valenz, Kasus und Präpositionen) in 1977. After one year, in 1978, he became extraordinary professor at the University of Nordrhein-Westfalen in Münster and in 1979 he accepted to be the head of the Department of German Linguistics at the newly founded University in Passau and thus became full professor. He continued to work at this university which is located on the borders of Germany, Austria and The Czech Republic until he retired in 2003. In the historical city of Passau, he created excellent conditions for linguistic research of international reputation where both traditional, valency and dependency grammar were equally represented. Several of today's prominent germanists started their professional career here and under his supervision.

Professor Dr. Hans-Werner Eroms held several academic offices and posts, e.g. the dean of the Faculty of Arts at the University in Passau in 1988 – 1990. He was also member of several important scientific associations alliances, e.g. member of the Scientific Committee–Board of Trustees/Kuratorium at the Institute of the German Language in Mannheim, the most important German institution investigating the German language; member of Scientific Committee at the University of Mannheim; elected member of the German Research Association (Deutsche Forschungsgemeinschaft) He held several important offices in the German Academic Exchange Agency (DAAD), e.g. president of the Committee of German Studies (1998 - 2002).

As a Guest Professor Dr. Hans-Werner Eroms worked at several universities abroad, e.g. such as the University in Oslo, or in Kyoto and Osaka, as well as the Stanford University or even the famous Collège de France. He took part in many international congresses and international scientific seminars which took place in more than twenty countries in three continents. In 2002, he was awarded the Konrad Duden Prize, which is one of the most eminent awards in the field of humanities in Germany.

Professor Dr. Hans-Werner Eroms finished his studies at times when structuralism as such gradually stopped being only a topic for discussions in elitarian circles; when leading western universities fully accepted it. And thus it also became the basis for H.-W.Eroms and his research. During the time that he spent working at the

University of Regensburg, he investigated the generative grammar and established the principles of surface and deep structure of syntactic constructions which he adapted for the needs of the German language. His habilitation thesis elaborates on the theoretical basis of the dependency grammar model and is one of the fundamental theoretical studies on the dependency syntax in Germany. In this thesis, as well as in his many other studies, we recognize Professor Eroms's methodological approach that confirms the inclination towards the overlapping of linguistic and theoretical concepts and models. *Syntax of the German Language* (published 2002) and *Dependency and Valency*, which is the result of a broad international cooperation with distinguished linguists specializing in the field of the dependency grammar, are just two examples from many more representative publications written by Professor Dr. Hans-Werner Eroms during his prolific career.

The other area of linguistics in which Professor Dr. Hans-Werner Eroms was interested, in terms of his research, is dialectology. He was one of the leading members of a team of authors, linguists, who elaborated the unique 7-volume-atlas of the dialects from Lower Bavaria. The experienced team of experts needed twelve years to finish this demanding project. In total, Professor Dr. Hans-Werner Eroms is author of eight scientific monographs and more than 300 theoretical studies.

Professor Dr. Hans-Werner Eroms initiated a broadly conceived cooperation between the Departments of German Language in

Passau and Nitra. This cooperation became the basis for the later contract of partnership relations between the University in Passau and University of Constantine the Philosopher in Nitra.

Edícia

Doctor honoris causa, zv. 13

Hans-Werner Eroms:

Princípy gramatiky

Vydala Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Zostavila Ing. Mgr. Táňa Palkovičová

Návrh obálky a fotografie Bc. Lubo Balko

Vydanie prvé

Strán 55

Rok vydania 2009

Tlač ŠEVT a.s., Plynárenská 6, 821 09 Bratislava

ISBN 978-80-8094-509-1

EAN 9788080945091